

*Logical Challenges
Логически предизвикателства*

МОДЕЛИРАНЕ НА ИСТИНАТА В ЛОГИЧЕСКОТО ПРОСТРАНСТВО

Силвия Кръстева

Югозападен университет „Неофит Рилски“

Резюме. Статията ще постави въпроса за истината отвъд езиковите конституенти в нейното дефиниране и постигане и оттам към моделирането ѝ, което да се основе предимно на познавателни параметри. Ще бъде търсено конкретно решение на трактовката на Витгенщайн, предложена в „Логико-философски трактат“, за „условията за истинност“ на една пропозиция в логическото пространство като нейно „изобразяващо отношение“ и за начина, по който пропозицията структурира логическото пространство. Дали това ще е легитимен вариант на една „логика на истината“ в Кантов смисъл и кои елементи от Кантовия логически проект могат да послужат за „разграфяване“ на логическото пространство с оглед на познанието на един предмет и на познавателното му дислоциране в логическия универсум, именно от гледната точка на целия спрегнат предметно универсум. Може ли да се набележат подстъпите, алгоритъмът на „реално“ изчисление на предметната стойност в логическия универсум.

Keywords: Wittgenstein; Kant; logical space; truth; object

Настоящата статия има за цел да представи една идея за конструиране на истината, може би неочаквана, може би закономерна предвид едно предходно изследване и проблематизиране тъкмо на концепцията на Кант и Витгенщайн за общо мисловно пространство с неговите възможности да описва света. Това ще е модел на истината, стремящ се да отиде отвъд чисто езиковите ѝ конституенти, както и да набележи една посока, различна от провървените до този момент. Поставяме си и друга задача – да се начертаят нови подстъпи към своеобразната и толкова интересна концепция за истината, предложена от Витгенщайн в неговия „Логико-философски трактат“. Затова и ще следваме свободно основните тези от Трактата, като по-скоро ще търсим тяхното проблематизиране, не толкова доизясняване.

Може би една от най-завладяващите тези на Витгенщайн в „Логико-философски трактат“ е издигнатата теза за логическото пространство. Тук приемаме, че с постулирането му Витгенщайн залага едно „ново средство“ (Wittgenstein, 2003: 216; 5.452), и то средство, което дава самата „основа“ както на логическото, така и на нашето разбиране и познание за света. Приемаме, че в мащаба на това ново

логическо средство е да постигне една „логика на света“ (Wittgenstein, 2003: 219; 5.511). Ще повдигнем и въпроса дали такова поставяне на логиката не е отговорът на търсената от Кант „логика на истината“ (Kant, 1992: 137). Моделирането на истината в такъв вариант ще трябва да се основе върху логически и гносеологически параметри, извлечени и разположени върху основата и възможностите на логическото пространство. Така ще предложим една версия за опериране с логическото пространство, за да се извлекат и да се развият неговите възможности тъкмо като ново логическо средство. Като първоначално ще проследим централните тези на неговото полагане в концептуалните модели на Витгенщайн и Кант.

Има една интересна и неслучайна аналогия по отношение на общото мисловно пространство, която и Кант, и Витгенщайн използват. Това е успоредяването на геометричкото пространство и общата територия на мисленето, на логическото, но взето във възможния му пълен обхват и поставяне като такова. Когато дефинира едно понятие за съвкупната реалност (на което ще се спрем по-подробно нататък), Кант описва възможността в него да се полагат и да се определят предмети в аналогия с геометричкото пространство: „както всички фигури са възможни като различни начини да се ограничи безкрайното пространство“ (Kant, 1992: 567). Отчетливо и ясно е поставена идеята за една обща територия, която предлага възможности за собственото си моделиране и която ще може да продуцира и да обхваща цялото многообразие на предметите. Също така се вижда и работният модел на Кант – чрез ролята на ограничаването на тази сфера. При Витгенщайн геометричкото пространство е самото действително пространство, логическото пространство функционира аналогично на действителното – то може да изобрази всяка една конфигурация от предмети в света и логическото пространство затова ще предложи „координати“ и „място“ за всяка една такава конфигурация. За Витгенщайн водеща е възможността на логическото пространство да изобразява и така да отразява действителното, света. В тази своя функция логическото пространство е „огледало“, „безкрайно фина мрежа“ (Wittgenstein, 2003: 219; 5.511), тъкмо със своите възможности точно да представи действителността. Затова и логическото пространство при Витгенщайн няма нужда от допълнителни функции и операции, трябва само то да се остави да изобразява и да се опише неговото „изобразяващо отношение“ (Wittgenstein, 2003: 184; 2.15), а именно показването на „съществуването и несъществуването на елементарните положения на нещата“ (Wittgenstein, 2003: 184; 2.11). Тази основна и единствена функция на логическото пространство при Витгенщайн има своето отчетливо и детайлно разгръщане, за да може да се извият и представят възможностите на логическото пространство да изобразява.

В своята цялост логическото пространство според Витгенщайн има една най-важна характеристика, но и цел, и предназначение – то може да изобрази цялата „свкупност на фактите“, да изобрази „света“ (Wittgenstein, 2003: 181; 1.13). Това се осъществява чрез неговия собствен основен елемент – „образа“. Когато образът се осъществи логически, това е едно „изречение“, една „мисъл“. Затова и логическото

пространство може да даде пълен мисловен образ на света – чрез „свкупността на истинните мисли“ (Wittgenstein, 2003: 186; 3.01). Тази фундаментална дефиниция на логическото пространство обаче е проблематичната точка в Трактата – тя поставя интересни въпроси: как се отнасят мисълта и логическото пространство, как функционира една мисъл в цялото логическо пространство и дори ако вземем нейното поставяне и конфигуриране до тази „свкупност на истинните мисли“, за да може да се отворят същинските възможности на логическото пространство да изобразява. И още – как една мисъл всъщност изобразява света, как представя конфигурацията на предметите в него. Разбира се, че тук са важни „съпоставянията на елементите на образа и нещата“ (Wittgenstein, 2003: 184; 2.15), но все пак това кореспондентно отношение преминава отвъд логическото пространство и включва и самата действителност, а така не решава отношенията вътре в самото логическо пространство, в което мислите трябва да напредват в същинското „изобразяващо отношение“ спрямо света. С това и проблемът за истината трябва да бъде решен с оглед на дефинирането и възможностите на самото логическо пространство.

Оттук следват и най-интересните и може би „загадъчни“ тези в Трактата, но тъкмо те го превръщат в същинско новаторско съчинение с наистина голямо значение и влияние в съвременните философски и логически изследвания. Според Витгенщайн всяко едно изречение, една мисъл „определя едно място в логическото пространство“ (Wittgenstein, 2003: 186; 3.04). Така, както можем да определим едно „геометрическо място“ (Wittgenstein, 2003: 193; 3.411) в геометрическото пространство. Аналогично на геометрическото, и логическото място има свои „координати“ (Wittgenstein, 2003: 193; 3.41), с което то необходимо се поставя в отношение с цялото останало логическо пространство. Една определена позиция, с нейните специфични показатели, неминуемо се дава върху цялата територия и наистина я предпоставя за своето даване. Точно затова и Витгенщайн формулира една от най-провокативните тези в Трактата: „макар че изречението може да определи само едно място в логическото пространство, чрез него трябва вече да е дадено цялото логическо пространство“ (Wittgenstein, 2003: 193; 3.42). Можем да направим следните изводи от тази теза: 1. Всяка една мисъл е възможна единствено като част от логическото пространство. И още по-ясно: за нейното съставяне е необходимо това логическо пространство с неговото координиране и позициониране. 2. Една мисъл се отнася спрямо целия мащаб на логическото пространство: тя „предвижда“, отнася се към всичко останало, което може да бъде представено чрез него. И 3. Всяка една мисъл се отнася необходимо към „свкупността на истинните мисли“ и трябва да определи своето отношение към тази свкупност, а така и да преразпредели от своя гледна точка цялата свкупност. Всъщност разгръщането на тези консеквенции оформя може би концепцията на Витгенщайн за истината, развита в Трактата.

Според Витгенщайн „около едно смислено изречение“ се оформя „логическо скеле“ (Wittgenstein, 2003: 193; 3.42), чрез което изречението се координира в логическото пространство. Но така тъкмо изречението преструктурира и моде-

лира – „прониква цялото логическо пространство“ (Wittgenstein, 2003: 193; 3.42). С всяко смислено изречение засягаме и други (възможни) конфигурации от предмети и така формираме, засягаме тяхната възможност за съществуване или несъществуване, точно както една конфигурация от предмети в света е свързана с още и още конфигурации в отдалечаването от налично взетата. Някои от тях могат да бъдат налично взети като дадени, други – като тепърва възможни в своето случване, но всички те подчинени на общите условия на действителността. За по-далечните дадена конфигурация от предмети може само да набележи възможности, възможни конфигурирования, без да „фиксира“ тяхното осъществяване. Но така изреченията са свързани с общите условия на истинност на цялото логическо пространство, а оттук – и с условията за конфигуриране на действителността. Витгенщайн ясно и категорично дефинира тази фундаментална корелация: „Чрез изречението действителността трябва да бъде фиксирана на да и не. Изречението конструира свят с помощта на един логически скелет и поради това в изречението може да се отнася всичко логическо, ако изречението е истинно“ (Wittgenstein, 2003: 195; 4.023). Със своето позициониране едно изречение „конструира свят“ – определя възможности за съществуване и несъществуване на конфигурации от предмети в света, даже нещо повече: трябва да определя и структурира всички останали възможни конфигурации от предмети в света, а така и структурира възможностите за истинност и неистинност в изобразяването на тези конфигурации, т.е. структурира чрез своя логически скелет изобщо условията за истинност в цялото логическо пространство. Точно това ще проследим нататък – как едно изречение проектира своята истинност чрез структуриране на самите условия за истинност на цялото логическо пространство, а това е тогава същинският начин да се моделира неговата истинност в логическото пространство, а ако следваме този проект на Витгенщайн – и изобщо да моделираме истинността на нашите мисли.

И така, нека оформим изводите, които можем да направим дотук и които определено са новаторски по отношение на логическото. Всяка една мисъл, респективно всяка една логическа формация, логическа фигура е положена в логическото пространство, функционира и е възможна чрез него. За да изучим логическите форми тогава и да си служим с тях и с пълните им възможности, трябва да изследваме какви са възможностите им, функционирането им в логическото пространство: как го структурират и се отнасят към цялата му съвкупност. Тогава логическото пространство е изключително важна част, основен елемент от всяка една логическа формация, от всяка една мисъл и трябва да имаме отчетливо разбиране и осмисляне на възможностите и функционирането на самото логическо пространство в неговата чистота и граници, както и за специфичните начини, по които го използваме в мисленето. Всичко това поставя и важния въпрос, който не може да бъде отменен: какви са собствените логически и гносеологически възможности на логическото пространство.

Моделирането на истината при Витгенщайн се основава върху условията за истинност, чрез които логическото пространство може да изобразява действителността. И това е неговата логическа структурираност. Т.е. все едно то е „разпределено“ из основно на логически места, всяко от които представлява една възможност за описание на съществуването или несъществуването на елементарни положения на нещата. Истината е така моделирана чрез една „фина мрежа“ от позиции, обхваща цялото логическо пространство. Едно неутрално място, място, преди чрез него да се изобрази едно действително елементарно положение на нещата, може да представи един „позитивен или негативен факт“ (Wittgenstein, 2003: 197; 4.063). А самата „непосредствена връзка“ (Wittgenstein, 2003: 203; 4.221) на предметите, която може да се изобрази чрез него, се осъществява чрез „елементарно изречение“. Свободната кутийка в логическото пространство е готовност за едно елементарно изречение. И тук Витгенщайн по най-естествен начин включва в това моделиране на истината както положителни (с термина на Витгенщайн), така и отрицателни изречения. Те имат еднаква изобразяваща стойност, а тяхната истинна стойност ще може да се определи единствено чрез съпоставянето им с елементарните положения на нещата в действителността. Отрицателното изречение според Витгенщайн се определя във взаимовръзка с положителното: те определят две напълно различни места в логическото пространство, единствено които се намират „напълно извън“ (Wittgenstein, 2003: 220; 5.513) едното спрямо другото. Това непосредствено отговаря на необходимостта да се фиксира действителността на да и не – т.е. да запълним едно от двете логически места. Това обаче ги поставя в своеобразна логическа симетрия и както посочва Витгенщайн, „Положителното изречение трябва да предполага съществуването на отрицателното изречение и обратно“ (Wittgenstein, 2003: 220; 5.513), ще допълним само – за самото логическо пространство, не за действителността. За да изобразяваме, ни трябва дуална симетрична възможност: да формираме и утвърдителен, но и отрицателен вариант на непосредствена връзка на предметите, така базово да разграфим, да позиционираме или дори да активираме изобразяващото отношение на логическото пространство. Тук ще отбележим още, че тази теза на Витгенщайн поставя в определено отношение и другите останали места, т.е. възможности за елементарни изречения в логическото пространство. Защото всички позиции се оказват свързани по начина, по който структурират логическото пространство, и така изграждат свят – изображение на действителното. Това би трябвало да означава, че със заемане на една позиция вече би трябвало да се определят на да и не и други позиции в логическото пространство, т.е. да имаме структуриране докрай на цялото логическо пространство.

Основната „тъкан“ на логическото пространство според Витгенщайн са елементарните изречения – те вече заемат една позиция в логическото пространство с оглед на възможно елементарно положение на нещата: с елементарното изречение имаме вече едно изобразяване на действителността, определено до непосредствена връзка. Затова и въпросът за истината опира до елементарните

изречения – дали са истинни, или не, т.е. дали на тях се съпоставя, или не едно действително елементарно положение на нещата. С елементарните изречения действителното се фиксира в своето изобразяване. Тук идва и най-интересната концепция на Витгенщайн за истинността на едно изречение. Неговите „условия за истинност“ се свеждат до „възможността за истинност на елементарните изречения“: „изразът на съгласуване и несъгласуване с възможностите за истинност на елементарните изречения изразява условията за истинност на изреченията“ (Wittgenstein, 2003: 205; 4.431). Едно изречение тогава в своята истинност се отнася към една съвкупност от елементарни изречения, която трябва да се определи спрямо него в своето фиксиране: кои елементарни изречения са истинни и кои неистинни. В условията за истинност на едно изречение участват и истинни, и неистинни стойности – те са съчетание от истини и неистини: представляват „възможни групи от условия за истинност“ (Wittgenstein, 2003: 206; 4.45). И точно така според Витгенщайн едно изречение изобразява действителността: защото представя една конфигурация от предмети като фиксирана в мрежата на логическото пространство, както участва в определени конфигурации с други(те) предмети и по този начин е реално съпоставена със съществуването и несъществуването на елементарни положения на нещата. С едно смислено изречение се определя конфигурация от предмети, описани с изречението, но и се проектира конфигурация от предмети, която е разгъната спрямо други предмети и техните конфигурации, и така наистина имаме модел на действителното.

Преди да преминем нататък, ще подчертаем изключително важния резултат тук: изобразяващите условия за истинност са съчетание от истини и неистини, а не само от истини, както естествено би трябвало да предположим. Едно изречение сякаш разгъва напред, в логическото пространство, една фина мрежа от фиксирания в елементарни изречения, т.е. във възможни и свободни да бъдат заети позиции, които да опишат елементарните положения на нещата, изречението трябва да фиксира тези определени позиции на да и не и така да оформи своята конструкция на света – на конфигуриране на предметите.

Ето отгук става ясна и тезата на Витгенщайн за изобразяването при тавтологията и противоречието. Тавтологията е истинна за всички възможности за истинност на елементарните изречения, затова допуска „всяко възможно положение на нещата“ (Wittgenstein, 2003: 207; 4.462), така не може да фиксира елементарните изречения на да и не и отгук да опише определена конфигурация на предмети в света, т.е. няма реални „условия за съгласуването със света“ (Wittgenstein, 2003: 207; 4.462). По същество така тавтологията заличава логическото пространство и напълно го дублира с действителността, без да може да фиксира каквото и да било определено нейно състояние. При противоречието също не може нищо да се изобрази: то не е истинно за каквото и да е възможно условие за истинност, както Витгенщайн го формулира, „не допуска никакво“ възможно положение на нещата. Така противоречието заличава всякакво изобразяващо отношение, т.е. фиксиране

на елементарни положения на нещата за цялото логическо пространство. То остава отделено от действителността, но в „нито една точка“ (Wittgenstein, 2003: 207; 4.463) не може да изобрази действителността, и в този случай неговото изобразяващо отношение се „анулира“ (Wittgenstein, 2003: 207; 4.462).

Но двата гранични случая при структурирането на логическото пространство чрез изобразяващото отношение показват, че всъщност условията за истинност на едно изречение трябва да се определят до цялото логическо пространство: трябва да включват неговото цялостно запълване. Защото „фината мрежа“ би трябвало да се простира през цялото логическо пространство. И тук решението на Витгенщайн е безспорно оригинално. Условията за истинност фиксират определени истинни и неистинни стойности на елементарните изречения, фиксирани запълнени позиции, но и „определят свободно пространство, което се отпуска от фактите на изречението“ (Wittgenstein, 2003: 207; 4.463). Очевидно това свободно пространство тепърва ще трябва да се фиксира на да и не, то е свободно в качеството си на предстоящо „изграждане на света“ (Wittgenstein, 2003: 221; 5.5262), т.е. тогава е свободно от решение за истина и неистина спрямо възможните елементарни положения на нещата. Това тогава е допускане на състояние на неопределеност, което също е изключително нов и интересен момент в моделирането на истината. Но пък чрез свободното пространство се осъществява необходимостта условията за истинност на едно изречение да се дадат спрямо цялото логическо пространство и така да се определят изобщо спрямо „съвкупността на елементарните изречения“ (Wittgenstein, 2003: 221; 5.5262). Да обобщим: към съответната група от условия за истинност на едно изречение, включително истинната и неистинната стойност на елементарните изречения, до които дадено изречение се редуцира и които вече моделират една съвкупност от елементарни изречения в логическото пространство, се „отпуска“ и една свободна „част“ от това пространство, все още неопределена по отношение на тези условия, в която позициите са отворени и очакват своето по-нататъшно фиксиране. Така свободното пространство остава пълно по своите възможности и свързващо условията за истинност на дадено изречение с цялото логическо пространство. Витгенщайн все пак предвижда и възможността за изцяло изградено изображение: „образът може да се опише напълно чрез една мрежа с определена финост, характеризираща образа“ (Wittgenstein, 2003: 236; 6.342). Но това вече отправя към самото изграждане на логическото пространство, което да позволи да проектираме такова едно пълно определяне. Нека накратко да проследим решението на Кант точно на този проблем, както и да направим някои успоредявания с концептуалния модел на Витгенщайн.

Кант дефинира една невероятно интересна процедура на пълното определяне в Учението за трансценденталния идеал на своята „Критика на чистия разум“. Това е позиция, в която чистият разум е поставен чрез областта на безусловното: т.е. на „завършения обем“ и обхват на своето познание. Само оформянето и операционализирането на тази област може да даде всяко едно напълно определено и завърше-

но познание. Затова за Кант от значение е даването на цялата сфера. Кант я поставя чрез „идеята за съвкупността на всяка възможност, доколкото тази съвкупност лежи в основата като условие за пълното определяне на всяко нещо“ (Kant, 1992: 564). Това е самото всеобхващане на цялото многообразие, комбинаторика и свързване в общата област на цялото мислене, които са поставени и с тяхната неопределеност и многозначност. Пълното определяне е процедура по внасянето на едно нещо, което искаме да познаем, върху цялата тази сфера. Кант я дефинира и чисто логически, вече извън първоначалната ѝ чиста възможност и неопределеност. Пълното определение „разглежда всяко нещо в отношение към цялата възможност като съвкупност на всички предикати на нещата изобщо“ (Kant, 1992: 563). Общото мисловно пространство съдържа всички възможни предикати, чрез които можем да описваме нещата в процедура на определяне, то е съставено от тези предикати, т.е. съдържа всички предикати на реалното познание на нещата. Пълното определяне на едно нещо изисква нещото да се сравни с всеки един (дори като възможен) предикат и да се установи дали нещото го приема, или не. Така „принципът на пълното определяне“ осигурява „синтезата на всички предикати, които трябва да съставят завършеното понятие за едно нещо“ и както Кант подчертава, „за да се познае нещо напълно, трябва да се познае всичко, което е възможно“ (Kant, 1992: 564).

Концепцията на Кант за пълното определяне поставя мисловната област като основен и първи компонент за завършването на нашето познание, а така и като неотменима цел на всяко едно познание. Кант моделира това пространство чрез съвкупността на всички възможни предикати, което повдига следващи въпроси: как да бъдат извлечени тези предикати и как те се отнасят към мисловното пространство. Ще очертаем решението на Кант, но с неговата концепция е дефинирана необходимостта от самото поставяне на логическото пространство за мисленето, и особено за познанието, и също така необходимостта това пространство да се моделира така, че наистина да служи за основа на мисленето и познанието. Моделът на Кант се основава на включването на отрицанието – като процедура по отсяването на предикатите спрямо нещото, подлежащо на пълното определяне. Чрез отрицанието „съвкупността на реалността“, вече като дадени предикати на нещата, се „ограничава“, „така че част от нея се приписва на въпросното нещо, останалото се изключва“ (Kant, 1992: 567). Можем да проектираме това ограничение като отрицателно сравнение на нещото спрямо всичко друго, всичко останало в мисловното пространство, като чрез напредващото отрицание се развива и определянето на самото нещо в общото мисловно пространство – вариант, който засилва ролята на отрицанието, но динамизира самото извършване на определянето. Кант проектира общото мисловно пространство и спрямо един предмет на сетивата, тогава това пространство трябва да представи „всички предикати на явлението“, „единият всеобхващащ опит“ (Kant, 1992: 567). В него трябва да са заложили условия, структуриращи „всяка възможност на емпиричните предмети“, както и осигуряващи описанието на „разликата“ (Kant, 1992: 569) между тези предмети. Според

Кант само това ще е за нас предмет, което може да бъде моделирано в едно така разгърнато мисловно пространство, даващо условията за „свкупността на всяка емпирична реалност“ (Kant, 1992: 570) и снабдено с ясна процедура по 1. съставянето, 2. работата с всички възможни предикати на свкупната емпирична реалност в логическото пространство.

И така, дали наистина не бихме могли да успеем в нашето реално познание, тъй-мо като проектираме логическото пространство по гореописания от Кант начин. Това ли е основният компонент, за да можем да работим върху завършеното и детайлно развито и различено познание за нещата. Тогава трябва, на първо място, да проучим възможностите да работим с логическото пространство, и то тъкмо като проекцията на свкупната (емпирична) реалност. Подхващаме концепта оттук – как логическото пространство да се моделира за едно „реалностно“ структуриране на предмета. Ако следваме решението на Кант, трябва най-напред да се определи предикатната структура на цялото логическо пространство. То да се „разграфи“ в спектъра на предикатите, които съставят основата на описанието на емпиричната реалност и на самото даване на предмета в тази реалност. Сред тези предикати винаги остава един последен, неопределен, съсредоточаващ чистата възможност, както Витгенщайн проектира свободното пространство, който е отворен за нови позиции, но и завършва предикатния спектър до самата граница на логическото пространство. Предикатите трябва да са такива, че да позволят да се отложи „светът като безкрайно комплексен“ (Wittgenstein, 2003: 203; 4.2211), да са елементи на реалното познание на един предмет, чрез които да го хванем и да го опишем максимално богато развит, сложен и взаимосвързан с останалите предмети в емпиричната реалност. Тези предикати би трябвало да позволят и да преминем през цялото логическо пространство, т.е. да обхващат и систематизират свкупността на емпиричната реалност.

Дори и най-общото извличане на такива предикати е вече залог, че ще можем да използваме логическото пространство за моделирането на един предмет в неговото систематично организирано познание. По-нататък тези предикати трябва да бъдат оформени в предикатни серии, които дават вариациите, степените в изпълнението на съответния предикат за даден предмет. Те ще са всъщност предикатни свитъци, които се разгъват в логическото пространство в някаква скала и така за всеки основен предикат ще позволяват гъвкаво и развито определяне на предмета.

Оттук вече можем и да внесем даден предмет, който да се моделира в едно такова „реалностно изчисление“. За предмета се попълва онази предикатна степен, която го характеризира, може той да има нулева или отрицателна предикатна стойност. Така той получава свой реалностен индекс във всяка предикатна серия. С преминаването на предмета през всички предикатни серии получаваме неговата реалностна сигнатура: една конфигурация от стойностни индекси, които описват неговото моделиране в емпиричната реалност. С това получаваме предмета, реалностно изчислен в логическото пространство с една конкретна конфигурация в мрежата на предикатните серии.

Такъв един модел на предметно определяне ни задължава да работим за проектирането и извличането на основните предикати, основните компоненти, които предполагат описанието в една област. Да се стремим да излезем на границата на цялата област, в която ще определяме предметите си, да си дадем сметка за нея и на първо място – да я положим и да разработим процедурите, чрез които ще оперираме с нея. Всяка основна конфигурация от предикатната проекция на тази област е от ключово значение за логическите и особено за гносеологическите операции, които искаме да изпълним в нея. Надяваме се, че моделирането на едно реалностно изчисление на предмета в логическото пространство, за което и Кант, и Витгенщайн предлагат своя концепция и параметри, ще подсуши нова територия пред теоретизирането и постигането на истината в нейната характеристика на ултимативна логическа и гносеологическа цел.

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Wittgenstein, L. (2003). *Tractatus Logico-Philosophicus*, Sofia: Sv. Kl. Ohridski. [Витгенщайн, Л. (2003). *Логико-философски трактат*. София: Св. Кл. Охридски].
- Kant, I. (1992). *Critique of Pure Reason*, Sofia: BAN. [Кант, И. (1992). *Критика на чистия разум*. София: БАН].

TRUTH MODELING IN LOGICAL SPACE

Abstract. This statue will pose the question for the truth beyond language constituents in its defining and achieving and from this point toward its modeling grounded above all on cognitive parameters. The concrete solution will be searched concerning Wittgenstein's conception, offered in *Tractatus Logico-Philosophicus*, for the "truth-conditions" of a proposition in logical space as its "representing relation" and for the way through which the proposition structures logical space. We will search whether this will be a legitimate version of a "logic of truth" in the sense of Kant, and which elements of Kantian logical project can be applied for the division of logical space for the cognition of an object and its cognitive dislocation in logical universum, exactly from the point of view of the whole cognitively and objectively formed universum. How we can outline the approaches, the algorithm of a "real-objective" calculation of the object value in the logical space.

✉ **Dr. Silviya Kristeva, Assist. Prof.**
South-West University "Neofit Rilski"
66, Ivan Michailov St.
2700 Blagoevgrad, Bulgaria
E-mail: silvia_kristeva@mail.orbitel.bg